

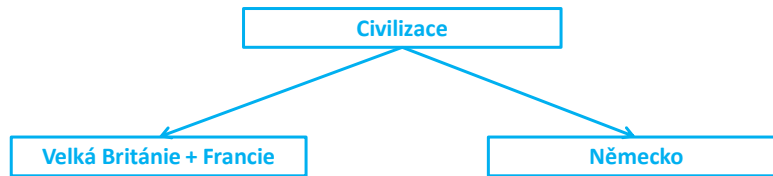
Civilizace a stát

Civilizace

- označení hmotných a duchovních projevů společnosti
- proces vzniku městských společností, které se neopírají o rodová privilegia, místní tradice a sdílené náboženství → souhrn návyků, schopností, institucí a pravidel
- *civis, civitas, civilis* – lat. občanský, vztahující se k obyvatelům obce, státu
- označení společenství, kde velká část obyvatelstva žije ve městech/městských státech; společenství je stratifikované a je vedeno vládou → moc prostřednictvím politických systémů (→ stát)
- nejvyšší stupeň vývoje lidské společnosti
- civilizace vs. kultura (→ Oswald Spengler (1880-1936))

Civilizace vs. kultura

- GB + F – **CIVILIZACE**: oblasti lidského pokroku a chování v oblasti techniky, hospodářství a politiky; „... *hrdost na význam vlastního národa, pokroku Západu a lidstva jako takového...*“
- D – **KULTURA**: svébytnost a osobitost národa/skupiny vyplývá z kultury, která má vydělující povahu, odlišuje od sebe lidské skupiny/národy bez ohledu na vyspělost techniky, hospodářství, politiky či lidského chování
- civilizace představuje *vnější* formu, kultura naopak *vnitřní* sebeurčení a jeho produkty – „*Volksggeist*“

Civilizace vs. kultura

- světové dějiny představují vývoj na sobě nezávislých kultur, jež se rodí, žijí, stárnou a umírají podobně jako organismy
- kultura x civilizace → civilizace představuje konečnou, předsmrtnou fázi vývoje kultury, kdy se upřednostňuje kvantita nad kvalitou → kultura je strnulá a duchovně stará → zánik
- každá kultura má „*duši*“ projevující se vnější formou – apollinská (antická kultura), magická (arabská kultura) a faustovská (kultura Západu) (→ Ruth F. Benedict)

Oswald Spengler
(1880-1936)

Der Untergang des Abendlandes (1918/1922)

Divošství → Barbarství → Civilizace

Lewis Henry Morgan (1818-1881)

- evoluční vývoj lidské společnosti
- civilizace jako nejvyšší stupeň vývoje
- systémy pokrevnosti a příbuzenství představují důležité prvky sociální organizace
- první zárodky politické organizace již v období divošství

Divošství

1. Nejnižší stupeň

- od počátku lidstva, končí lovem ryb jako zdroje potravy a znalosti používání ohně
- život v omezeném sídlišti, sběr ořechů a plodů
- vznik artikulované řeči

2. Střední stupeň

- od lovu ryb a používání ohně po vynález luku a šípu
- rozšíření lidstva z původního sídliště do větší části Země
- **Austrálci** (Aboriginci), **Polynésané**

3. Nejvyšší stupeň

- od vynálezu luku a šípu po vynalezení hrnčířství
- **Athabaskové**, některé pobřežní kmeny Severní a Jižní Ameriky

Barbarství

1. Nejnižší stupeň

- od objevu hrnčířství po ochočování zvířat (východ) a pěstování kukuřice pomocí zavlažovacího systému, užívání nádob a kamene na stavbu domů (západ)
- indiánské kmeny východně Missouri, hrnčířské kmeny bez chovu dom. zvířat (Eurasie)

2. Střední stupeň

- od ochočování zvířat a pěstování plodin po vynález tavby železné rudy
- usedlé indiánské kmeny v Novém Mexiku (USA), Mexiku, Mezoamerice a Peru

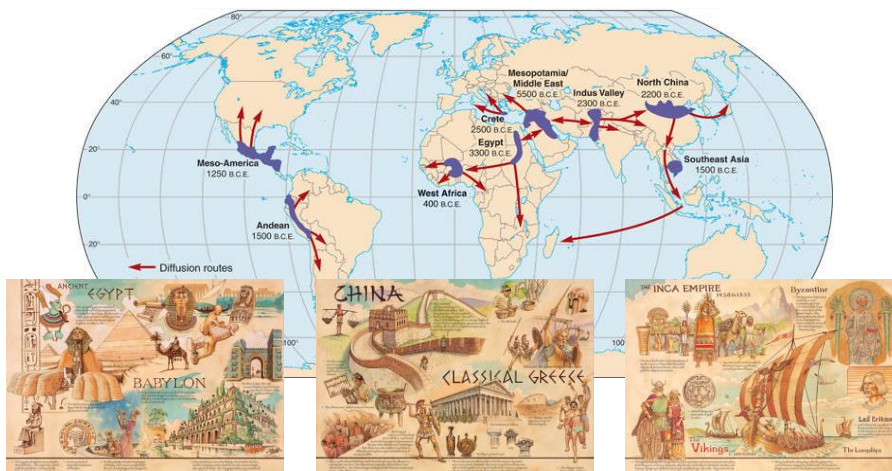

3. Nejvyšší stupeň

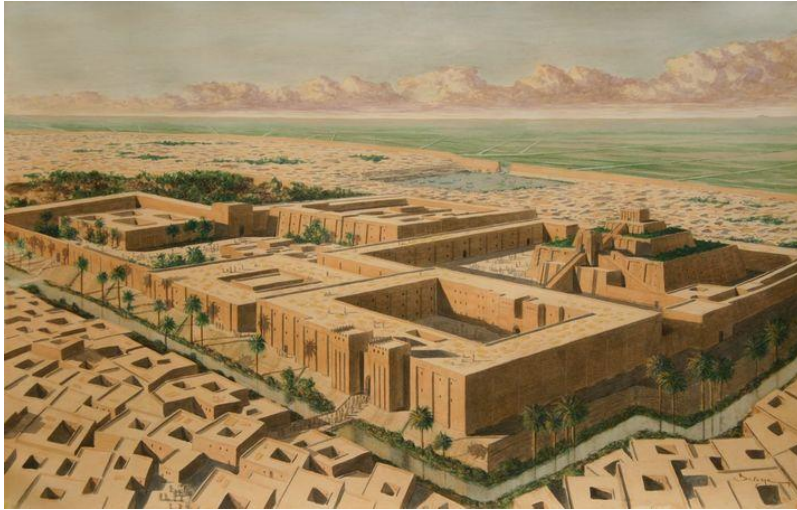
- od tavby železa po vynález hláskové abecedy a užívání písma
- počátek civilizace
- Řekové, Etruskové, staří Římané, Germáni

Civilizace

- začíná užíváním hláskové abecedy a vytvářením literárních záznamů
- starověké a moderní civilizace

Civilizace → Město → Stát

Civilizace → Město → Stát

➤ krajinný reliéf PV dotvořen v holocénu
→ SZ pásy hor → Z pobřeží SM → J přechází
v step a poušť

➤ subtropické podnebí, srážky 200-250
mm/rok; období sucha + tepla a chladu +
vlhka → vliv na pěstování plodin a
intenzitu osídlení člověkem;

➤ od mezolitu jádro Úrodného půlměsíce
→ pěstování a domestikace rostlin i
zvířat v neolitu (Zagros, Kurdistan,
Levanta)

➤ vznik zemědělství a dobytčářství odpoutal člověka od závislosti na přírodě → demografický
růst, usedlejší způsob života (vesnice) → bohatství a růst → sídliště městského typu (np.
Jericho)

➤ „emancipace“ člověka urychlila tempo rozvoje jeho tvořivosti, nové objevy a vynálezy →
proměna charakteru i struktury společnosti

Civilizace → Město → Stát

- několik samostatných oblastí s vlastní svéráznou kulturou a civilizací
- od 4. tis. př. n. l. města s hradbami, paláce a chrámy → konflikty se sousedy (voda, teritorium)
- závlahové zemědělství → systém hrází a kanálů → práce a úsilí mnoha lidí → vzniká specializace a vyspělá správa → písmo
- společně se změnou struktury společnosti vznikají specialisté – řemeslníci a obchodníci
- **PÍSMO** – důležitý nástroj správy; vzniká s příchodem Sumerů → hliněné tabulky, od piktografického k částečně fonetickému (obrázek → klín)
- u zrodu písma také semitské národy, které se v textech vyskytují „před potopou světa“
- Sumerové → Mezopotámie → města, 5 tis. – 4. stol. př. n. l.
- 2. tis. př. n. l. amorejské kmeny, Chetité, Kassité, Izraelité a Aramejci, Foiničané → „kotel národů, kultur a civilizací“

První města

- vznik měst mezi 6 000-4 500 př. n. l.
- základ v neolitických vesnicích
- slučování vesnic a nárůst počtu obyvatel
- první města spojena s rozvojem civilizací, znalost písma
- Mezopotámie, Egypt, údolí Indu, Čína, Velké Zimbabwe, Střední a Jižní Amerika

První města

➤ společné znaky prvních měst:

- ❖ větší velikost sídliště (x neolitické vesnice), vyšší počet obyvatel
- ❖ organizované plánování činností centrální autoritou → ekonomická a společenská rozmanitost, sociální stratifikace
- ❖ technologický pokrok, zemědělské inovace, rozvoj řemesla a obchodu
- ❖ významná role náboženství, víry a společenského uspořádání

➤ za vznikem městské společnosti – státu stojí:

- ❖ zemědělská inovace
- ❖ centralizace vlády, autorita panovníka
- ❖ dělba práce
- ❖ společenská stratifikace

Çatal Hüyük

První města

1) Zemědělské inovace

- změny ve způsobu pěstování plodin a chovu zvířat → vznik a rozvoj zavlažovacích systémů → větší výnosy obilí, vyšší počet obyvatel, větší rozvoj vesnic a vznik měst → nárůst sociální stratifikace

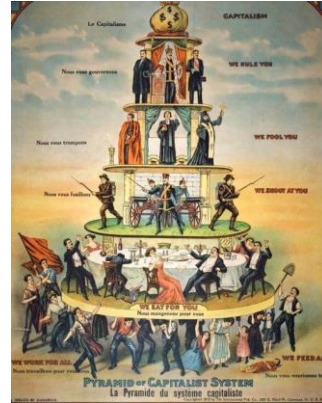
2) Dělba práce

- vyšší výnosy obilí měly za příčinu, že část obyvatelstva se již plně věnovala zpracování úrody a ne její výrobě → vznikají řemesla a odvětví nesouvisející s přímou produkcí potravin (zemědělstvím)
- spolu se specializací, vznikem a výrobou nových předmětů vzniká **obchod**, který slouží k výměně zboží → extenzivní obchodní systém založený na získávání surovin pro výrobu a zdokonalování technologií a výrobků

První města

3) Centrální autorita (vláda)

- s rozvojem měst vzniká potřeba **ústřední moci**, která by město udržovala a pomáhala mu se rozvíjet
- vládnoucí vrstvy se snažily, aby jednotlivé skupiny společnosti prováděly svou práci a neničily se navzájem → měly na starost ochranu a bezpečí ve městě
- k zabezpečení nutných potřeb zřídily institut **výběrčího daní**; **soudci** měli na starost tvorbu zákonů a jejich dodržování
- centrální vládě podléhaly **ozbrojené složky**, správa zavlažovacího systému a sklady potravin

4) Sociální stratifikace

- nejvyšší postavení ve společnosti měl **vladař** a jeho nejbližší příbuzní
- poměrně vysoké postavení měli specialisté v jednotlivých odvětvích (**řemeslníci, obchodníci**)
- nejnižší postavení ve společnosti měli **zemědělci/dělníci**

Epos o Gilgamešovi

(Ša nagba imuru)

Osudy sumerského panovníka *Gilgameše*, ze dvou třetin boha a z jedné třetiny člověka tvrdě vládnoucího obyvatelům jihomezopotamského města Uruku. Uručtí žádají bohy o pomoc a ti vytvoří polodivokého člověka *Enkidua*, obdařeného velkou silou, jenž pak žije se zvířaty a chrání je před lovci. Ti mu přivádějí nevěstku, aby dokonala přeměnu *Enkidua* v člověka. *Gilgameš* zápasí vítězně s *Enkiduem*, ale ze soků se stanou přátelé. Společně v libanonských horách zničí krutého obra Chuvavu. Po návratu do Uruku vzplane ke *Gilgamešovi* láskou bohyně *Ištar*, ten ji odmítá a obviňuje ji z přelétavosti. Za trest přichází na zemi nebeský býk, kterého oba přátelé zabijí, *Enkidu* však urazí bohyni, přivolá tím její kletbu a umírá. Po smrti přítele *Gilgameš* hledá tajemství věčného života, aby se nakonec v rozhovoru s duší *Enkidua* dověděl o pochmurnosti posmrtného života.

Epos o Gilgamešovi (Ša nagba imuru)

- nejstarší výklad mytologie o původu člověka, lidství a civilizace
- Gilgameš jako **panovník** → obhajoba společenského uspořádání, městská civilizace a dělba práce → postavení se bohům
- Enkidu jako **polozvíře** → přirozenost, život podle přírodních zákonů → život podle „božských“ představ

Příroda/Natura

x

Město/Kultura/Civilizace

- díky zásahu Gilgameše se z Enkidua stává člověk → z přátelství vzniká civilizace a oba polobozi se stávají lidmi
- cyklické plynutí času a návrat k archetypům → hrdinské skutky Gilgameše a Enkidua → obhajoba městské civilizace a společenského uspořádání

Od města ke státu

- civilizace je považovaná za nejvyšší kulturní formu
- význam centralizované vlády umožnil některým kulturám dominanci nad ostatními
- spolu s rozvojem civilizací vznikají první státní útvary (města → mocenské organizace ovládající určité území)
- několik teorií vzniku civilizací/států
  - **ekologické teorie** – vznik a rozvoj zavlažovacích systémů, obchod a vliv životního prostředí (klima, přírodní zdroje) → př. Sumer, Mexiko
  - **aktivní teorie** – vztahy mezi společenstvím lidí a přírodním prostředím, který je tvarován sociálním a kulturním chováním; aktivní role vládců → př. Mayové
- na vzniku civilizací/států se podílely jak přírodní podmínky a prostředí, ve kterém státy (města) vznikaly, tak i aktivní role vládců

Od města ke státu

- stát představuje mocenskou organizaci ve společnosti ovládající určité území; označení pro toto území
- novověké označení pro mocenský útvar, který má na určitém území a v určité společnosti monopol na legitimní užívání donucovacích prostředků (násilí), zákonodárství, ustavení měny a dodržování veřejného pořádku
- legitimita státu se odvozuje od shodné nebo většinové vůle občanů → stát jako služba občanům
- snahy omezit moc státu → vzniká zásada vlády práva (právo a zákon), dělba moci (zákonodárná, výkonná, soudní), princip občanských práv – kritika státu, opozice, svoboda sdružování
- moderní stát: a) organizace podle území; b) uplatnění státní moci; c) svrchovanost
- moderní stát: 1) exekutivní moc – vláda; 2) souhrn a jednota všech organizací, institucí a úřadů ve společnosti; 3) společnost v opozici vůči rodině, skupinám, stranám apod.; 4) útvar, ve kterém lid, vládnoucí moc a území spadají pod jednu podstatu (→ národ)

Organizace společnosti a politické systémy

- politické systémy vznikají společně s rozvojem měst a civilizací
- snahou je kontrola území, obyvatelstva a přírodních zdrojů
- **MOC** – schopnost jedince nebo skupiny prosadit svou vůli nad ostatními a nutit je dělat věci, které jsou proti jejich vlastní vůli a přáním
- **POLITICKÁ ORGANIZACE** – způsob, kterým je moc distribuovaná a začleňovaná ve společnosti (např. při lovu, při zavláždění, při vzniku armády apod.) → způsob, jakým společnost vytváří a upevňuje společenský řád

tlupa/skupina, kmen, náčelnictví a stát

Organizace společnosti a politické systémy

- koncepce úrovně sociokulturní komplexity vyjadřující rozsah a uspořádání společnosti, jež se odvíjejí od dostupných zdrojů, a především úrovně jejich využívání → **úroveň sociokulturní integrace** vyjadřující míru kontroly populace nad prostředím a jeho zdroji

ÚSKI → subsistence → společnost → příklad

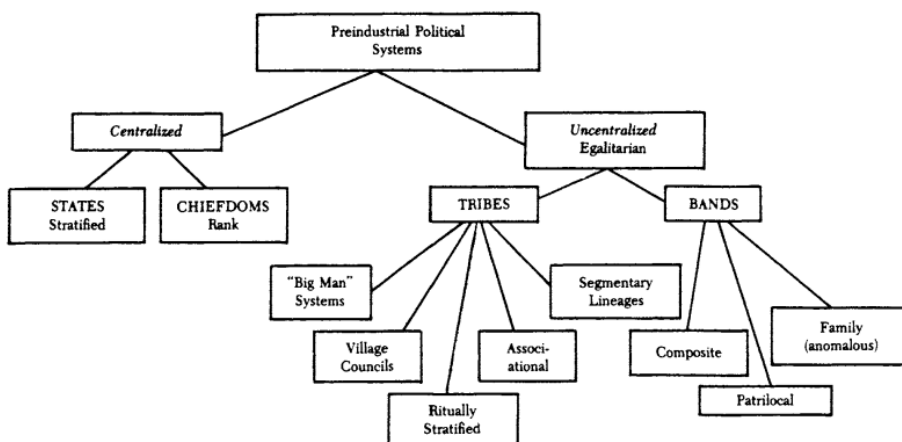
TLUPA/SKUPINA → lov a sběr → mobilní způsob života, neformální vůdci → **Šošoni**

KMEN → pěstitelství, pastevectví → částečně usedlý způsob života, bez formální autority, ale se zavedeným procesem rozhodování ve skupině → **Nuerové**

NÁČELNICTVÍ → zemědělství → usedlý způsob života, společenská stratifikace, formální vůdci, existence elit → **předmoderní/předkoloniální Havaj**

STÁT → zemědělství (pěstování obilovin) → městský způsob života, městská centra, komplexní sociální a politické uspořádání → **Aztékové**

Organizace společnosti a politické systémy

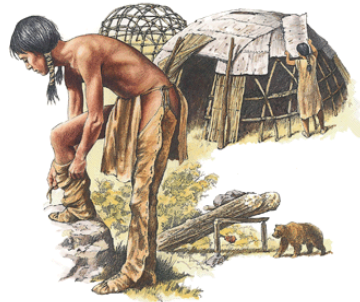
Lewellen, Ted C. 2003: *Political Anthropology: An Introduction*.

Necentralizované politické systémy

- společnosti bez vládce s určenými právy a povinnostmi, bez pevné formální vlády
- důležitá role manželství a příbuzenství (→ rodina)
- ekonomika založena na obstarávání potravy (lov a sběr), malá velikost
- egalitářská forma politické organizace je flexibilní a reaguje na mnohé situace přizpůsobením
- moc je sdílená všemi členy → nikdo nemá převahu nad společnými zdroji a veřejným životem

BANDS
tlupy/skupiny

TRIBES
kmeny

Skupiny (Bands)

- malé volné společenství založené na **příbuzenských vztazích**
- lovci a sběrači, nomádské společnosti (→ subsistence)
- není zde formální, ústřední vláda (Kwakiutlové a hierarchie!!!)
- řešení konfliktů rozhovory, vyjednáváním nebo meditací
- rozhodnutí konají dospělí členové skupiny (→ princip participace)
- důraz kladen na **kolektivní shodu**
- autoritu ve skupině představují jedinci, u kterých se cení jejich schopnosti, nemají však skutečnou moc → autorita a moc pouze symbolická

!Kungové (Sánové), Inuité, Šošoni

Ju/'hoansi (!Kung)

- oblast polopouště Kalahari
- malá postava, 150 cm, světlá pleť, výrazné lící kosti, mírně šikmé oči
- polosuchý ekosystém ve výšce kolem 1000 m n. m., traviny, křoví a stromy
- matrilokální skupiny, žádné soukromí, často vyhledávající společnost
- neustálý pohyb
- zdroj vody, dostatečné množství potravy, dostupné palivo

Inuité

- území od Sibiře ke Grónsku
- vliv životního prostředí na politickou organizaci
- menší skupinky lidí, nomádství
- základní společenskou jednotkou je **rodina**, která se může spojovat ve větší celky
- vedení společnosti téměř neexistuje – autorita spojovaná se šamanem, nebo s jinými jedinci (například s majitelem lodi při lovu)
- autorita propojená s ekonomikou založené na reciprocitě

Kmeny (Tribes)

- široké příbuzenské skupiny (→ vztahy založené na příbuzenství)
- společný předek, identita, kultura, jazyk, území
- ekonomika založená na pěstování plodin a chovu zvířat
- samozásobitelské a samovládnoucí místní skupiny
- politická organizace neformální a dočasná
- vedoucí pozice často v rukou vůdčího klanu (skupina lidí se společným původem)
- vůdcovství je relativně neformální, není pevně dané a není všemocné
- vůdcem se stává většinou respektovaný muž
- skupinové rozhodování založeno na společné shodě
- „Big Man“ systémy v Oceánii (→ redistribuce komodit i moci)

Kpelle, Yanomamové, Nuerové

Kpelle

- západní Afrika
- větší skupinky tvořené z několika samostatných komunit
- dědičné právo na půdu
- tajná společnost mužů, která řídí společnost
- prvky centralizované moci

kombinace vesnické rady a rituálně stratifikované jednotky

Nuerové

- jižní Súdán
- velmi proměnlivý a nezávislý společenský systém založený na rodovém původu
- chov dobytka a pěstování obilí
- teritorialismus

domácnost → vesnička → klan

<http://southernsudan.prm.ox.ac.uk/>

Centralizované politické systémy

- komplexnější společenský život
- možnost některých skupin ovládat jiné
- soustředění autority a moci v jednu osobu nebo skupinu

Náčelnictví/Chieftdoms

Stát

Náčelnictví

(Chiefdoms)

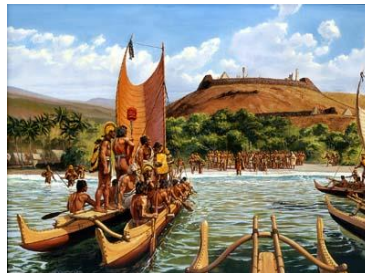
- regionální politické zřízení, ve kterém jsou dvě nebo více místních skupin organizováno pod kontrolou **jednoho vládce**
- v čele hierarchického systému stojí **vládce, náčelník**
- pozice vládce je celoživotní; často je dědičná
- hierarchie společnosti na **majoritní a minoritní vrstvy**, na každém stupni hierarchie vedoucí jedinec (místní náčelník)
- **centrální vláda** složená z místních vládců pod vedením náčelníka
- vládce/náčelník kontroluje ekonomické aktivity, zajišťuje přerozdělování zdrojů a disponuje pracovní silou
- růst bohatství → upevnění moci
- náčelnictví bývá často nestabilní a osoby vládce se střídají

předkoloniální Havaj, Kwakiutlové

Předkoloniální Havaj

- 8 ostrovů v Tichém oceánu
- silně stratifikovaná společnost
- dělba společnosti i ekonomických a hospodářských činností vycházející z náboženských a příbuzenských principů
- „předstátní“ společnost
- moc v rukou náčelníka

dědičná teokracie

Kwakiutlové (Kwagu't)

- SZ pobřeží severní Ameriky
- 25 vesnic složených z nižších jednotek (*numayma*)
- *numayma* jako integrační prvek, několik rozšířených rodin
- stratifikace podle prestiže, často dědičné postavení
- sociální pozice upevňovány prostřednictvím *potlače*
- některé prvky kmenové zřízení

Stát

- komplexní centralizovaný politický systém disponující velkým počtem lidí a mající své vlastní území
- společnost je rozdělená na vrstvy a organizovaná formální vládou
- vysoce rozvinutá hierarchie společnosti
- vznikají specializované skupiny, roste sociální napětí, rozvíjí se etnocentrismus → vznikají státní instituce (byrokracie, armáda, oficiální náboženství), které různorodé skupiny integrují do funkcí a snaží se o to, aby jednotlivé skupiny spolu spolupracovali jako integrovaný celek
- ideologií států byla trvalost a stabilita
- **národ** jako skupina lidí, která sdílí kolektivní identitu založenou na stejné kultuře, jazyku, společném území a společné minulosti
- většina států je pluralitních, často však je jeden národ dominantnější nad ostatními skupinami

Zuluové, Inkové, Aztékové

Zuluové

- JV Afrika
- základem rozšířená patrilineární rodina, původně klanové uspořádání
- na začátku 19. století se klany sjednotily a vytvořily mocný vojenský **stát v čele s králem**
- král ovládal armádu, dělníky, sbíral dary, rozděloval potravu a zboží, nejvyšší soudce
- jedinci a klany byly stratifikovány podle příbuznosti ke králi
- všechny prvky komplexního státu

Politické systémy a otázka legitimacy

- legitimita nebo právo politických vůdců vládnout
- legitimita je založená na společností akceptovaných zvycích, pravidlech nebo právech
- moc založena na legitimitě – **autorita**

AUTORITA ZALOŽENÁ NA LEGITIMITĚ

x

AUTORITA ZALOŽENA NA SÍLE

- autorita založená na legitimitě je **symbolická** a závisí na očekáváních od těch, kteří ji uznávají

Politické systémy a náboženství

- náboženství ve většině případech legitimizuje politický řád a vůdcovství
- vliv na autoritu a moc ve společnosti
- projevy náboženství v rozhodování ovlivňujících život společnosti

Politické systémy a pohlaví (gender)

- ve většině společností ve vedoucích pozicích pouze muž
- v případě vedoucího postavení ženy, není její moc stejná jako v případě muže
- menší počet žen ve vedoucích pozicích
- vliv žen na rozhodování ve společnosti („Cherchez la femme“)
- v některých společnostech společná vláda muže a ženy

Politické systémy a dodržování řádu

- politická organizace zajišťuje dodržování řádu ve společnosti
- co je správné a co není; nemístné chování
- vnitřní kontrola

SOCIALIZACE

ENKULTURACE

- vnější kontrola – *sankce* (upevnění konformity k soc. normám)

pozitivní sankce
(odměny, udělování titulů)

x

negativní sankce
(tělesné tresty, vyloučení ze
společnosti, vězení)

formální sankce
PRÁVO

x

neformální sankce
KULTURNĚ PODMÍNĚNÉ

Společenská kontrola prostřednictvím práva

- právo představuje soubor formálních pravidel chování, která když se poruší, jsou trestána negativním sankcemi
- (1) právo definuje vztahy mezi členy společnosti a vytyčuje správné chování
- (2) prostřednictvím práva autorita uděluje sankce
- (3) právo definuje společenské vztahy a umožňuje sociální flexibilitu společnosti
- porušení norem ve společnosti řešeno několika způsoby:

- **negociace** – rozhovory, dohoda
- **mediace** – řešení konfliktů pomocí prostředníka, třetí strany

- **adjudikace** – rozhodnutí

- rozdíl mezi negociací a adjudikací je v autoritě, která výsledek sporu řeší

Dominance a represe

- ve většině států dominuje jedná skupina lidí nad druhou
- dominantní skupina má lepší přístup ke zdrojům, ovládá stát a jeho ozbrojenou složku
- dominantní skupiny prosazují svou moc několika způsoby:
  - akulturace
  - etnocida
  - genocida
- utlačované skupiny se proti dominanci jiné skupiny brání:
  - občanská neposlušnost
  - rebelie (revolta, povstání)
  - revoluce
- revitalizační hnutí

Násilí a válka

- řešení vztahů mezi různými státy, tlupami, rody, klany
- využívání síly na udržování pořádku ve společnosti
- organizované násilí
- společnosti často vedou **obránné války**, útočné války jsou výjimečné
- války o území, zdroje, z ideologických důvodů
- rozsah konfliktů je různý (od osobního souboje až po mezinárodní konflikty)

	Uncentralized		Centralized	
	<i>Band</i>	<i>Tribe</i>	<i>Chiefdom</i>	<i>State</i>
<i>Type of Subsistence</i>	Hunting-gathering; little or no domestication	Extensive agriculture (horticulture) and pastoralism	Extensive agriculture; intensive fishing	Intensive agriculture
<i>Type of Leadership</i>	Informal and situational leaders; may have a headman who acts as arbiter in group decision-making	Charismatic headman with no power but some authority in group decision making	Charismatic chief with limited power based on bestowal of benefits on followers	Sovereign leader supported by an aristocratic bureaucracy
<i>Type and Importance of Kinship</i>	Bilateral kinship, with kin relations used differentially in changing size and composition of bands	Unilineal kinship (patrilineal or matrilineal) may form basic structure of society	Unilineal with some bilateral; descent groups are ranked in status	State demands suprapatrikinship loyalties; access to power is based on ranked kin groups, either unilineal or bilateral
<i>Major Means of Social Integration</i>	Marriage alliances unite larger groups; bands united by kinship and family; economic interdependence based on reciprocity	Patrilineal solidarities based on kinship, voluntary associations, and/or age-grades	Integration through loyalty to chief, ranked lineages, and voluntary associations	State loyalties supersede all lower-level loyalties; integration through commerce and specialization of function
<i>Political Succession</i>	May be hereditary headman, but actual leadership falls to those with special knowledge or abilities	No formal means of political succession	Chief's position is not directly inherited, but chief must come from a high-ranking lineage	Direct hereditary succession of sovereign; increasing appointment of bureaucratic functionaries
<i>Major Types of Economic Exchange</i>	Reciprocity	Reciprocity; trade may be more developed than in bands	Redistribution through chief; reciprocity at lower levels	Redistribution based on formal tribute and/or taxation; markets and trade
<i>Social Stratification</i>	Egalitarian	Egalitarian	Rank (individual and lineage)	Classes (minimally of rulers and ruled)
<i>Ownership of Property</i>	Little or no sense of personal property	Communal (lineage or clan) ownership of agricultural lands and cattle	Land communally owned by lineage, but strong sense of personal ownership of titles, names, privileges, ritual, artifacts, etc.	Private and state ownership increases at the expense of communal ownership
<i>Law and Legitimate Control of Force</i>	No formal laws or punishments; right to use force is communal	No formal laws or punishments; right to use force belongs to lineage, clan, or association	May be informal laws and specified punishments for breaking taboos; chief has limited access to physical coercion	Formal laws and punishments; state holds all legitimate access to use of physical force
<i>Religion</i>	No religious priesthood or full-time specialists; shamanistic	Shamanistic; strong emphasis on initiation rites and other rites of passage that unite lineages	Inchoate formal priesthood; hierarchical, ancestor-based religion	Full-time priesthood provides sacred legitimization of state
<i>Recent and Contemporary Examples</i>	!Kung Bushmen (Africa) Pygmies (Africa) Inuit (Canada, Alaska) Shoshone (U.S.)	Kpelle (W. Africa) Yanomamo (Brazil, Venezuela) Nuer (Sudan) Cheyenne (U.S.)	Precolonial Hawaii Kwakiutl (Canada) Tikopia (Polynesia) Dagurs (Mongolia)	Ankole (Uganda) Jimma (Ethiopia) Kachari (India) Voita (Africa)
<i>Historic and Prehistoric Examples</i>	Virtually all Paleolithic societies	Iroquois (U.S.) Oaxaca Valley (Mexico) 1500–1000 B.C.	Precolonial Ashanti, Benin, Dahomey Scottish Highlanders	Precolonial Zulu (Africa) Aztec (Mexico) Inca (Peru) Sumeria (Iraq)

Lewellen, Ted C. 2003: *Political Anthropology: An Introduction*.

Civilizace, kultura a stát

- civilizace jako nejvyšší stupeň vývoje lidské společnosti
- různé politické systémy – *bands, tribes, chiefdoms*
- komplexní politická organizace – stát
- problémy států – dominance, etnocentrismus
- globalizace a revitalizační hnutí

